

משילין פרק חמישי ביצה

לח.

עין משפט גר מצוה

לח א מ"י פ"ה מה' יו"ט הל' כ: לו ב מ"י שם הל' טו טו"ש"פ אר"ה כ"י ש"ט פ"י ו: ג ב מ"י שם טו"ש"פ ש"ט פ"י ו: לח ד ה ר ז מ"י שם הל' ח טו"ש"פ ש"ט פ"י ו: יא:

רבינו הגנאל

ומסקיניו עלה מיש לבאן ולבאן דלא, דאין ברירה, למוצה ומצוה נמי אין ברירה. ויסקיניו דאין יוחנן לעולם אין ברירה, ולמה אם בא חכם למורה עירובי למורה, משום שכבר בא חכם, וחזונו לעולם לא תיפוך, ור"י אושעיא הוה אהרן אהרן ליה שיש דאין ברירה, וכי את ליה ברירה ברובאן אבל ברירה דאין ליה, דיש מר זוטרא הלכה כר' אושעיא, אמר שמיאל שור של פטם שישטו כרובי אורי הוה כרובי כל אדם, משום דאת ליה קלא וכל איניש דרעה עילויה מאתמול, אבל שור של רע"א, כרובי אנשי אהרן העיר, הישראל עמי מחבירו מערב דאין ע"ש שלא נתנו לו אלא כיום טוב הרי הוא כרובי, אבל השואל ברירה הרי הוא כרובי המשאל, ואע"ג דרגיל דשאל מניח חזיר ולא אמרין כמאן דשאל ליה מעירי דמי, ג' וכולן ברשותא דמישאל קני שביחה הרי הן כרובי המשאל ואין רשות לשואל (להלן) [להלן] הכלין אלא במקום שבוהר למשאל לילך. האשה ששאלה מחבטה תבלין וכו' לעיסתה הרי הן כרובי שמתין, ו' יהודה פוטר ביום פטמי שאין בהן משום אשכחיהו ר' אבא לרבנן דרבי יוקא הוה סבמתיין וקאמרו וליבטלו מיה ומלח לגבי העיסה כי היא הורב. אמר להו ר' אבא

והוינן בה מ"ש בר' מורה ופערב נמי אין ברירה, פ"ה דס"ד דהחכם נא בשבת על ידי אילן או גדר ואמר שבימתי מחתיו מנעודו יום ועל ידי דהאין יכול לנא בשבת משני דכפ"ה בעירובין (דף לו ז וס:) דלעולם אינו יכול לנא בשבת רק מרוב אהמ ומ"מ אר"ך ברירה דשמה לא יחו ממקומו דהא קאמר ואם לאו שלא יבא חכם לא כאן ולא כאן הרינו כני עירי והא דקאמר למוצה ולמערכ לאו דוקא דאם כן יהא משמע לר"ך למוצה משום מערב ולמערכ משום מורה אלא רוצה לומר למוצה או למערכ נמי אין ברירה דשמה לא יחו ממקומו ועוד אמר הר"ך דיעול להיות דהחכם נא משני לדדי העיר בשבת ואפילו בלא אילן וגדר כגון שהוא קרוב לשם אלפים של עיר מלפניה והוא רוצה להמקד למ"ך ד' אלפים של עיר לרוח מזרחית לפניה או לרוח מערבית לפניה משני שיש שם מקום יבא לדרוש ואין נגד העיר ממקום שיש פטוי לדרוש רק בשני מקומות אלו ואין האדם מניח ערונו למורה משום ולמערכ ממש אלא מתקרב הוא לנא החכם כל מה שיכול ומניח ערונו לאלפים אמה של רוח מזרח לנא פטוי וכן לאלפים אמה של רוח מערבי לנא פטוי ונמצא שהוא יכול להמקד על חוץ אלפים של מקום שבימתי החכם שהוא מהלך כל אלכסון ולא ד' אלפים לנא פטוי ע"י ערונו שמיני למורה או למערכ והא דקאמר למוצה ולמערכ ר"ל למורה מחתיו העיר או

והוינן בה מ"ש בר' מ"ש בר' מורה דהחכם נא בשבת על ידי אילן או גדר ואמר שבימתי מחתיו מנעודו יום ועל ידי דהאין יכול לנא בשבת משני דכפ"ה בעירובין (דף לו ז וס:) דלעולם אינו יכול לנא בשבת רק מרוב אהמ ומ"מ אר"ך ברירה דשמה לא יחו ממקומו דהא קאמר ואם לאו שלא יבא חכם לא כאן ולא כאן הרינו כני עירי והא דקאמר למוצה ולמערכ לאו דוקא דאם כן יהא משמע לר"ך למוצה משום מערב ולמערכ משום מורה אלא רוצה לומר למוצה או למערכ נמי אין ברירה דשמה לא יחו ממקומו ועוד אמר הר"ך דיעול להיות דהחכם נא משני לדדי העיר בשבת ואפילו בלא אילן וגדר כגון שהוא קרוב לשם אלפים של עיר מלפניה והוא רוצה להמקד למ"ך ד' אלפים של עיר לרוח מזרחית לפניה או לרוח מערבית לפניה משני שיש שם מקום יבא לדרוש ואין נגד העיר ממקום שיש פטוי לדרוש רק בשני מקומות אלו ואין האדם מניח ערונו למורה משום ולמערכ ממש אלא מתקרב הוא לנא החכם כל מה שיכול ומניח ערונו לאלפים אמה של רוח מזרח לנא פטוי וכן לאלפים אמה של רוח מערבי לנא פטוי ונמצא שהוא יכול להמקד על חוץ אלפים של מקום שבימתי החכם שהוא מהלך כל אלכסון ולא ד' אלפים לנא פטוי ע"י ערונו שמיני למורה או למערכ והא דקאמר למוצה ולמערכ ר"ל למורה מחתיו העיר או

א) [למק"ם מ"ג, ב) גירסא רש"י אשתיה לר' אילן, ג) ד"ה מורה ומערכ, ד) נבתי כ"ה,א.]

מוסף רש"י

מאי שני לבאן ולבאן, דלה ענין לומר דהיה שאלה א"ך, דלא שר ר' יהודה, דאין ברירה, וכי בריר למח למרין שמה למחול כי קנה עירוב לאו דמיה א"ך הוה אלא אר"ך (שורבין ד' מורה ופערב נמי, שכל א"ך אלא אהרן, וקא שאלה דענין השאלה ענין השמטת עירין לא בא חכם למורה, שבימתי הרי חרוק מן העירוב (ל"ה העיר) שם אלפים פחות מתי אהרן ומשמיטה א"ך אלפים וכנס למ"ך לרעה למחול עירין שם מניח עירובי ומלה בשבת החכם ואמר אם יבא למורה עירובי למורה ואם לאו יבא לא לכאן ולא לכאן הרינו כני עירי ולא יהא עירובי ולמחר שבע שאלה למורה, מ' ואמר דבשבת קניט עירובי היה דעת החכם יבטל למ"ך ד' אלפים של עיר, דלמ"ה לא היה בשבתו כני עירי ולא היה עירובי על ז' ור' יהודה קאמר דקני למחתיין היכר היכר דכופי הויה שכן השמטת היה דעתי לל"ך (שם) א': דק"י דבין השמטת עירין חכם לאו לא יהא חלוקין ריטל לנא מתחמת למורה ולמערכ וכל ל' לאחר מהן יובא ר'י, וכבר בא חכם, מחתיין כדפי עסקין שכבר בא חכם קודם עין העירובי אלא זה לא ידע לתיקן נא, ואין כאן לר"ך ברירה, שקד משה לנא ששחם נא יהא עירובי קונה, ואין היכר ה"ה, אלא גלוי מלחא כשעירי למחר ששחמה נא מלחא שקנה עירובי המורה (שורבין ד' י.)

למורחו של חכם וקל להנין: **ואמר רבי יוחנן** וכבר בא חכם **א"צא** א"ת **י"ה** ל' **יוחנן ברירה**, ור"י לשיני ליה דיש חלוק בין תולה דעת עצמו לתולה דעת אחרים לכאן ולכאן לא משום דתולה דעת עצמו אלא למורה ולמערכ דתולה דעת החכם אית ליה ברירה וי"ל דר' יוחנן סבר דאין חלוק בין תולה דעת עצמו לתולה דעת אחרים והא דקאמר מ"ש הי"ט ר' יוחנן דקאמר הכי כדי לנא למ"ך שכבר בא חכם וכי האי גונא אשכחנא (ד' בבבא בתרא) דקאמר וכמה אמר ר' יצחק וכו' והיינו מילמיה דר' יצחק ור"ה מאי פריך דמתי א"י לרבי יוחנן הא ע"כ ל"ל דלרבי יוחנן אית ליה ברירה לר' יהודה דסבר ליה דאין חלוק בין תולה דעת עצמו לתולה דעת אחרים דהכי אמרין צברק צברק ככל מערבין (עירובין דף לו ז וס) דקאמר התם מתנה אדם על שני דברים כו' ר' יהודה אומר אם היה אחד מהם רבו ילך אחר רבו ואם היו שניהם רבותיו למקום שירצה ילך דאית ליה ברירה וקאמר עלה בגמרא ליתא למתני' דמתי א"י ופריך ארצה ליתא לדא"י מקמיה מתני' דמתנה אדם על ערונו ומשני התם משום דמתני' הלוקח יין מנין הכותים פי' מסייע ליה לדתנא א"י סמי חדא מקמי דמתי כו' והקשה ר"י התם ארצה ליתא לדא"י וההוא דהלוקח דלית ליה ברירה משום דמתן צברק מי אשמוז (גיטין דף ע"ג.) מה היא צמות הימים הרי היא ככאש איש לכל דבריה ולכי מיתת הוי גיטא [ודייקתן מינה דאית ליה לר"י ברירה] ותנן נמי בע"כ שאמר מה שלקטו עניים היום יהא הפקר אלמא כולהו נמי מתני' אית להו ברירה לר"י וא"כ סמי דמתי מקמי תלת ומשני לעולם ליתא לדא"י דכולהו מתניתין איירי בתולה דעת אחרים ומשום הכא אית להו ברירה אלא או מיירי בתולה דעת עצמו

ואם כן לר' יוחנן דלית ליה הך חלוק על כרחק אית ליה דליתא לדא"י מקמי הך תלת מתני' ומאי פריך לר' יוחנן דמתי א"י ושמה משום דענין למ"ך לעולם לא מיפוך הקשה קושיא קלה אע"ג דשמה לר' יוחנן לית ליה דא"י עוד מיר"ך הר"י שמשון משאלנו דאפי' ליתא לדא"י דר' יהודה לא אמרה מ"מ חד תנא מעלמא אמר' ולכן מיישב ר' יוחנן הברייתא שכבר בא חכם כו' ואם כן פריך שפיר: **ולבבטיל** מ"ם ובח"ה א"ב ע"ה. פרש"י הואיל ועיסה נפישה ומימה הא הוי דבר שיש לו ממתיין שאפי' באלף לא בטיל וי"ל דה"מ מין במיני אכל מין בשאינו מינו כי הכא בטל שפיר והכי מפרש בהדיא בירושלמי ועוד דלא דמי לשאר איסורים דהדבר מלוי בטעם אכל הכא איסור תחומין מלוי בשם בעלים על החפץ ובכאן שם בעל העיסה עליה ולא שם בעלת המים והמלח ולכן יש לו להבטיל אע"ג דהיי"ה טעמא ולא בטל בשאר איסורים אלא בא מהדר להו דאין שם בעלת המים והמלח בטל מבאן כמו שאין שם בעל הקב בטל בעשרה קצין דנפשי: הרי